

زن مام زمین است

شاهنامه ضد زن نیست و زنان در آن جایگاه ویژه دارند

بخشی از هویت زنانگی زن در ادبیات ملل نمودار می شود. در میان آثار ادبی ایران نیز شاهنامه فردوسی آینه تمام نمای زبان پارسی است که در آن نام حدود پنجاه زن آورده شده است. سیمای راهبردی زن در شاهنامه به نجیب ترین و پاکیزه ترین نحو، یعنی به عنوان مادر و همسر، جلوه کرده است. فردوسی در اشعار خود، جامعیت نقش زن در بستر زندگی اجتماعی را به طور کامل و از همه زوایا نشان داده است. گاهی زن را با تاج شاهی نمایان می سازد و زندگی بوراندخت و آذرمدخت را بازگو می کند. گاهی از زنانی می گوید که شاهزاده هایی همچون فریدون را زاده اند تا ایران زمین را از چنگال ضحاک ماردوش نجات دهند یا از زنانی می سراید که خود شاهزاده بوده اند چون روشنگ دختر دارا که پس از مرگ پدر به وصیت او دل را رضا می دهد و به همسری اسکندر در می آید. زن از منظر فردوسی در دل حماسه آفرینی ها خانه دارد و گاهی زن را پشت پیروزی ها پنهان می کند، مانند رودابه و کنایون که خود پای به نبرد نگذاشتند اما در دانه هایشان را در قامت پهلوانانی با نام رستم و اسفندیار بدرقه وادی هفت خان کردند. گاهی نیز چون گردآفرید، خود، پای در صحنه پیکار با دشمن می گذارند و دژی را نجات می دهند. فردوسی زن را مقامی والا بخشیده است و خود راوی شجاعت زنانی می شود که حکومت شهر هروم را در دست داشتند:

که آن شهر یکسر زنان داشتند/کسی بر در شهر نگذاشتند

آن شهر را بسیار کوی و برزن بود بر هر برزن نیز هزاران زن نگهبان بودند. چنان که در داستان اسکندر و زنان هروم، یکی از زنان می گوید:

ز چندین یکی را نبوده ست شوی / که دوشیزگانیم و پوشیده روی

آری، زن در شاهنامه پناهش خداوندگار است و دل به خدای قوی داشته است، چندان که در داستان سیاوش، فرنگیس، همسر وی، پس از کشته شدن شوی خویش، فرزندش را دور از خانه و کاشانه خویش زایید تا روزی تاج کیانی بر سر نهد و انتقام پدر بگیرد. فردوسی وجود چنین مادری را شاعرانه به ماه شباهت می دهد:

همی رفت گلشهر تا پیش ماه/ جدا گشته بود از بر ماه شاه

مادرانه های شاهنامه خود منظومه ای بلند است از تمینه که در فراق پسرش، سهراب، جان داد تا سینه دخت که در عاشقانه های دخترش رودابه نفس کشید. فردوسی از وفاداری زن در داستان شیرین و منیره می گوید. از شرم زنان در سرگذشت سپینود و بهرام می سراید. خردمندی زنان را با وصف گردیه، بلند آوازه می کند.

زن شاهنامه روحی لطیف دارد و وجودش با هنر عجین است. گاهی نام آزاده می گیرد و دست بر چنگ می نهد و می نوازد تا روحش سیر و سلوک شاعرانه را طی کند و گاهی دست به رسیدن نخ می زند تا نان آور خانه باشد همچون داستان «دختر و کرم هفتواد». فردوسی زن را بخشنده می داند. از دیدگاه او فرقی ندارد ملکه ای باشد چون قیدافه یا زن پالیزبانی باشد. چون پای بخشنده گی پیش می آید، سخن را از زبان شاهی چون بهرام می گوید:

همیشه جز از میزبانی مکن

بر این باش و پالیزبانی مکن

این تنها بخشی از دیدگاه فردوسی درباره زنانگی زن است.

+ بانوی مشهدی

که شاهنامه را روایت می کند

دکتر مهدخت پورخالقی شاهنامه شناس برجسته معاصر و استاد تمام دانشگاه فردوسی است که تاکنون در بیش از پنجاه کنفرانس داخلی و بین المللی حضور داشته است و آثار ماندگاری چون «زن در شاهنامه فردوسی»، «دهقان توس و شاهنامه»، «فرهنگ قصه های پیامبران»، «درخت شاهنامه» و ده ها مقاله معتبر علمی در کارنامه پر بار خود دارد. عضویت در کمیته برنامه ریزی دروس، عضویت در هیئت مؤسس فرهنگ سرای فردوسی و ریاست هیئت فردوسی شناسی دانشگاه حیدرآباد هندوستان از سمت های این استاد و پژوهشگر پرتلاش کشورمان است.

اولین زن سفرنامه نویس

نگاهی به زندگی بی بی کوکب بختیاری

(تکی)

ریحانه عامل نیک
کارشناس فرهنگیات

در دوره قاجار زنی زندگی می کرد که برای همیشه نامش جاویدان ماند، از همان هایی که هم عصر ما هستند اما نامشان به سادگی بین روزهای سپری شده تاریخ معاصر ایران فراموش شده است، همان هایی که سواد خواندن و نوشتن را در خانه ها آموخته بودند اما گاه بیشتر و بهتر از مردان درباره اوضاع سیاسی و اجتماعی روز اظهار نظر می کردند. به گفته تاریخ نویسان، بین زنان ادب دوست و اندیشمند ایل بختیاری یکی از برترین ها بود. بی بی کوکب دختر نصیرخان سردار جنگ و همسر فتحعلی خان سردار معظم از نمایندگان مجلس شورای اسلامی بود. بی بی که حاجی خانم هم صدایش می زدند، ادب دوست و اهل فرهنگ بود اما به سیاست هم توجه داشت. این را از آنجا می نویسم که در قلعه شخصی اش به نام دزک هم میزبان دهخدا بود هم دکتر مصدق. سر آرنولد ویسلون ایران شناس در خاطرات خود درباره بی بی کوکب می نویسند: در اینجا باید گفت که من در بین مردم ایران از هر طبقه اعم از ذکور و اناث حتی در میان رجال سیاسی این کشور کمتر کسی را دیده ام که به اندازه این بی بی وسعت اطلاعات داشته باشد.

ویلسون، پس از آنکه بی بی کوکب را در زمره اشخاص دانا و بااطلاع زمان خود توصیف می کند، در خصوص دیدگاه و نظری وی درباره حکومت قاجار می نویسد: سرکار بی بی معتقد بود مادام که سلاطین قاجار به در این مملکت فرمانروایی می کنند، اهالی این کشور آب خوش از گلویشان پایین نخواهد رفت و اوضاع ناگوار کنونی اصلاح نخواهد شد. (ویلسون، سعادت نوری، ۱۳۴۷، ص. ۲۵۰). بی بی جزو اولین کسانی بود که برای زنان کارگاه خوداشتغالی ایجاد کرد. کارگاه های قلاب دوزی و قالی بافی کارشان رونق داشت.

به تولید انبوه هم رسیده بودند. با این همه نام بی بی کوکب به واسطه سفرنامه ای که از او به یادگار مانده در تاریخ ثبت شده است. برای همین سفرنامه که مجموعه یادداشت های او از سفرش به اروپاست، بی بی کوکب را اولین زن سفرنامه نویس ایرانی می دانند. سفرنامه او علاوه بر دقت نظر و تیزبینی، با نثری پخته و انشایی ادیبانه به نگارش درآمده است.

اشاره به آیات و احادیث و امثال عربی و فارسی، تضمین ابیات مختلف از شعری همچون مولوی و حافظ و به ویژه اثرپذیری نویسنده از کلیله و دمنه و انوار سهیلی که از کتاب های متداول ادبی در آن زمان بوده است کاملاً مشهود است. (دانشنامه تخت فولاد، ۱۳۸۹، ص. ۲۸۸)

پاسخ به پرسش های حقوقی بانوان

در این ستون به پرسش های حقوقی مخاطبان عزیز که با پیامک یا تلفن ثبت شده باشد پاسخ داده می شود. مخاطبان گرامی می توانند برای اطلاع بیشتر، با روابط عمومی شهرآرا به شماره ۳۷۲۸۸۸۸۱ تماس بگیرند یا به شماره پیامک ۳۰۰۷۲۸۹ پیام دهند.

(شهرداد)

زهرا شوشتری
کارشناس حقوق

+ در چه صورت حق طلاق باطل است و زن نمی تواند اقدام کند؟

باطل کردن وکالت در طلاق به نوع وکالت و شروط قید شده در متن آن بستگی دارد. در صورتی که در شرایط وکالت عدم عزل وکیل قید شده باشد، امکان ابطال آن وجود ندارد. در غیر این صورت، هر دو طرف این امکان را خواهند داشت.

+ آیا می توان از لحظه ازدواج حضانت فرزند را به عهده گرفت و در عقدنامه ذکر کرد؟

زن و مرد می توانند توافق کنند در صورت طلاق حضانت فرزندان پسر و دختر تا چه سنی و بر عهده چه کسی باشد و این توافق را در عقدنامه ثبت کنند.

+ آیا مهریه واجب است؟ یعنی می توان بدون مهریه هم ازدواج کرد؟

تعیین مهریه در صحت عقد دائم شرط نیست. یعنی در صورتی که مهریه تعیین نشده باشد، عقد صحیح است و خللی به آن وارد نمی کند. اما در ازدواج موقت تعیین مهریه واجب است.